

स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन

कार्यविधि, २०७८

गाउँ कार्यपीलकाबाट पारित मिति : २०७८/०३/०९

प्रमाणिकरण मिति : २०७८/०३/०९

:

प्रस्तावना: स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाबाट सञ्चालन गरिने स्वास्थ्य सेवालार्ई उपलब्ध स्रोत साधनको अधिकतम सदुपयोग गरी सेवालार्ई थप व्यवस्थित जनमुखी र प्रभावकारी बनाउन, स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा जनसहभागिता परिचालन गर्न नेपालको संविधान २०७२, स्वास्थ्य नीति, २०७१ जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को उद्देश्य कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउन,

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी डुङ्गेश्वर गाउँपालिकाले “स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७८” जारी गरेको छ ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१ संक्षिप्त नाम :

१. यस कार्यविधिको नाम “स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७८” रहनेछ ।
२. यस कार्यविधिको आधारमा डुङ्गेश्वर गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै स्वास्थ्य संस्थाका लागि निर्देशिका बनाई लागु गर्न सकिने छ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अन्य अर्थ नलागेमा, यस कार्यविधिमा

- (क) “आधारभूत स्वास्थ्य सेवा” भन्नाले जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को दफा ३ को उपदफा (४) बमोजिम आम नागरिकको स्वास्थ्य आवश्यकता पूर्तिका लागि राज्यबाट सुलभ रूपमा निःशुल्क उपलब्ध हुने प्रवर्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, निदानात्मक, उपचारात्मक र पुनर्स्थापनात्मक सेवा सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ख) “स्थानीय तह” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित डुङ्गेश्वर गाउँपालिकालार्ई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ग) “स्थानीय स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले डुङ्गेश्वर गाउँपालिका भित्रका प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र लाइ सम्भन्नु पर्दछ ।
- (घ) “समिति” भन्नाले यस कार्यविधि बमोजिम गठित स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ङ) “संरक्षक” भन्नाले गाउँपालिका अध्यक्ष लार्ई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (च) “अध्यक्ष” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष सम्भन्नु पर्दछ ।
- (छ) “उपाध्यक्ष” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको उपाध्यक्ष सम्भन्नुपर्दछ ।
- (ज) “सदस्य” भन्नाले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको सदस्य सम्भन्नुपर्दछ ।

परिच्छेद-२

कार्यविधिको उद्देश्य

३.कार्यविधिको उद्देश्य : आधारभूत स्वास्थ्य सेवालार्ई जनताको मौलिक अधिकारको रुपमा स्थापित गर्दै आफ्नो आवश्यकता अनुरूपको स्वास्थ्य सेवा आफैँ व्यवस्थापन गर्न स्थानीय स्रोतको सदुपयोग र जन सहभागिता परिचालन गरी सुलभ रुपमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने ।

परिच्छेद -३

स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा ब्यबस्थापन समितिको गठन

४.प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र सञ्चालन तथा ब्यबस्थापन समिति :

क्र.स.	विवरण	पद
	गाउँपालिको अध्यक्ष	संरक्षक
१	गाउँपालिका भित्र पर्ने प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र अवस्थित वडाको अध्यक्ष	अध्यक्ष
२	अध्यक्षले मनोनित गरेको निर्वाचित जनप्रतिनिधि एकजना	उपाध्यक्ष
३	प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र रहेको क्षेत्रको विद्यालयका शिक्षिकाहरु मध्येबाट एक जना	सदस्य
४	स्थानीय व्यापार संघको प्रतिनिधि एकजना	सदस्य
५	समितिबाट मनोनित महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरु मध्येबाट एकजना	सदस्य
६	सम्बन्धित वडा कार्यालयका सचिव	सदस्य
७	संरक्षकले तोकेको महिला एक जना	सदस्य
८	किशोरीहरु मध्येबाट एक जना	सदस्य
९	सम्बन्धित प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र प्रमुख	सदस्य सचिव

५.स्वास्थ्य चौकि सञ्चालन तथा ब्यबस्थापन समिति :

क्र.स.	विवरण	पद
	गाउँपालिको अध्यक्ष	संरक्षक
१	गाउँपालिका भित्र पर्ने स्वास्थ्य चौकि अवस्थित वडा का प्रमुख	अध्यक्ष
२	अध्यक्षले मनोनित गरेको निर्वाचित जनप्रतिनिधि एकजना	उपाध्यक्ष
३	स्वास्थ्य चौकि रहेको क्षेत्रको विद्यालयका शिक्षिकाहरु मध्येबाट एक जना	सदस्य
४	स्थानीय व्यापार संघको प्रतिनिधि एकजना	सदस्य
५	समितिबाट मनोनित महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरु मध्येबाट एकजना	सदस्य
६	सम्बन्धित वडा कार्यालयका सचिव	सदस्य
७	संरक्षकले तोकेको महिला एक जना	सदस्य
८	किशोरीहरु मध्येबाट एक जना	सदस्य
९	सम्बन्धित प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र प्रमुख	सदस्य सचिव

६.सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ सञ्चालन तथा ब्यबस्थापन समिति :

क्र.स.	विवरण	पद
	गाउँपालिको अध्यक्ष	संरक्षक

१	गाउँपालिका भित्र पर्ने सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाइ अवस्थित वडा का प्रमुख	अध्यक्ष
२	अध्यक्षले मनोनित गरेको निर्वाचित जनप्रतिनिधि एकजना	उपाध्यक्ष
३	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ रहेको क्षेत्रको विद्यालयका शिक्षिकाहरु मध्येबाट एक जना	सदस्य
४	स्थानीय व्यापार संघको प्रतिनिधि एकजना	सदस्य
५	समितिबाट मनोनित महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरु मध्येबाट एकजना	सदस्य
६	सम्बन्धित वडा कार्यालयका सचिव	सदस्य
७	संरक्षकले तोकेको महिला एक जना	सदस्य
८	किशोरीहरु मध्येबाट एक जना	सदस्य
९	सम्बन्धित प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र प्रमुख	सदस्य सीचव

१. पदावधि : समितिको पदावधि निर्वाचित पदाधिकारीहरुको पदावधि समाप्त भएसँगै हुनेछ ।

२. पद रिक्त हुने अवस्था : निर्वाचित पदाधिकारीहरुको हकमा नियमित पदावधि समाप्त भएपछि स्वतः समितिको पदावधि समेत समाप्त हुनेछ । मृत्यु भएमा, राजिनामा दिई सो राजिनामा स्विकृत भएमा, फौजदारी अभियोग लागेमा, लगातार तीन वटा बैठकमा विना सूचना अनुपस्थित भएमा समेत पद रिक्त हुनेछ ।

स्पष्टिकरण

१. समितिका पदेन सदस्यहरु संरक्षक, सम्बन्धित वडाका प्रमुख, शिक्षक प्रतिनिधि, वडाका सचिव र सम्बन्धित स्वास्थ्यसंस्थाका प्रमुखको पहिलो बैठकले समितिका थप सदस्यहरुको मनोनयन गर्नेछ ।

२. बैठकमा निम्न बमोजिम क्षेत्रको अनिवार्य प्रतिनिधित्व रहने गरी सदस्यहरु आमन्त्रित गर्नुपर्नेछ,

क. दलित/जनजातिबाट १ जना

ख. अपांग, अशक्त वा जेष्ठ नागरिकहरुमध्येबाट १ जना

३. गाउँपालिका स्तरमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने नीजि, गैरसरकारी तथा दातृ संस्थाका आयोजना र कार्यक्रमका प्रतिनिधिहरुलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रितको रूपमा संलग्न गराउन सकिने छ ।

परिच्छेद-४

बैठक सम्बन्धी व्यवस्था

७. बैठक सम्बन्धी व्यवस्था : (क)समितिको बैठक समितिका अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ । समितिका अध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछन् र निजको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले अध्यक्षता गर्नेछन् । दुबैको अनुपस्थितिमा तोके बमोजिम वा उमेरमा सबैभन्दा जेष्ठ सदस्यले अध्यक्षता गर्नेछन् ।

(ख)समितिको बैठक कम्तिमा महिनाको एक पटक बस्नेछ । आवश्यक परेको अवस्थामा कुनै पनि समय बैठक बोलाउन सकिनेछ ।

परिच्छेद-५

समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

८.समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) अधिल्लो बैठकले गरेका निर्णयहरूको कार्यान्वयनको स्थितिबारे पुनरावलोकन गरी जनस्वास्थ्य कार्यक्रम तथा स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन आदिमा आएका समस्याहरू समाधानका लागि पहल गर्ने, र समाधान हुन नसकेमा समस्याहरूको निराकरणको लागि सम्बन्धित तह र निकायहरूमा पठाउने ।
- (ख) स्वास्थ्य संस्थाबाट सञ्चालन हुने वार्षिक कार्यक्रमहरूको लक्ष्य निर्धारण, कार्यान्वयन तथा उपलब्धिको समीक्षा गर्ने, वार्षिक रूपमा सामाजिक परीक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाइको व्यवस्था गर्ने ।
- (ग) स्वास्थ्य संस्थालाई प्राप्त कार्यक्रम, योजना, सूचना र परिपत्रहरू भए तिनको समयमै जानकारी गरी गराई कार्यान्वयन गर्ने ।
- (घ) सम्बन्धित स्थानीय तहले बनाएको आवधिक कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन, समीक्षा र आवधिक प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित तहमा पेश गर्ने ।
- (ङ) सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई/स्वास्थ्य चौकी/शहरी स्वास्थ्य केन्द्रको उन्नति र विकासको सम्बन्धमा आवश्यक नीति, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- (च) स्वास्थ्य संस्थाहरूको भौतिक सम्पत्तिको संरक्षण तथा नियमित मर्मत सम्भार गर्ने गराउने ।
- (छ) स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित स्थानीय समुदायहरूलाई स्वास्थ्य सेवाको पहुँच सुनिश्चितताको लागि आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।
- (ज) स्वास्थ्य संस्थामा भौतिक पूर्वाधार, औषधि, स्वास्थ्यकर्मी र स्वास्थ्य उपकरणहरूको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न आवश्यक समन्वयात्मक कार्यहरू गर्ने र सेवा प्रवाहको गुणस्तरीयता सुनिश्चितता गर्न तथ्यमा आधारित स्थानीय स्वास्थ्य योजना बनाउन पहल गर्ने ।
- (झ) स्थानीय सरकारको स्वास्थ्य क्षेत्रको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिको लागि आवश्यक पर्ने अन्य काम गर्ने गराउने । प्रदेश तथा संघीय सरकारका तर्फबाट अन्य थप विशेष कार्यक्रम भएमा सोका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
- (ञ) गाउँपालिका र सोअन्तर्गतका सामाजिक तथा स्वास्थ्य शाखासँग स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धी विषयहरूमा आवश्यक सञ्चार र समन्वय गर्ने ।
- (ट) स्थानीय स्वास्थ्य सुशासन सुदृढीकरण तथा स्वास्थ्य क्षेत्रमा सामाजिक जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्ने । समितिको बैठकमा कम्तिमा ५१ प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

परिच्छेद -६

कार्यक्षेत्र

९.समितिको कार्यक्षेत्र निम्न बमोजिम हुनेछ :

(क) नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा (Basic Health Care Package) प्रवाह र सेवाको न्यूनतम मापदण्ड (Minimum Service Standard) कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गराउने ।

(ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ उपदफा २ (भ) मा भएको गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको एकल अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत उल्लेख भएका स्वास्थ्य र सरसफाईसंग सम्बन्धित (बुंदा १ देखि १२) कार्यक्रमहरूको आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र कार्यान्वयनका लागि व्यवस्थापन, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।

(ग) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ उपदफा ४ (ख) मा उल्लेखित प्रदेश र स्थानीय सरकारको साभा अधिकारमा उल्लेख भए बमोजिमका स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रमहरू (बुंदा १ देखि १७) आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र आवश्यक कार्यान्वयनका लागि सहयोग, समन्वय र सहजीकरण गर्ने । जनचेतना अभिवृद्धि जस्ता कार्यक्रमहरू लागु गर्न नेतृत्व प्रदान गर्ने ।

(घ) स्वास्थ्यको बृहत् सामाजिक निर्धारक तत्वहरूको (Wider Social Determinants of Health) कारणवारे परिवर्तित जीवनशैली तथा जोखिमपूर्ण व्यवहारबाट मानिसकोस्वास्थ्यमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावहरूको पहिचान गर्न र नसर्ने रोगहरूबाट वचन रोकथामका उपायहरू बारे प्रचार प्रसारगर्ने ।

(ङ) स्वास्थ्य संस्थाको भौगोलिक कार्यक्षेत्र, जनसंख्या, लक्षित जनसंख्या, जोखिम र पछाडी परेका वर्ग, गरीब र सिमान्तकृत वर्ग निर्धारण गर्न र स्वास्थ्य तथा सहयोगी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि स्थानीय तहमा सिफारिस तथा सहजीकरण गर्ने ।

(च) सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनका लागि आवश्यक मानव स्रोत व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने तथा सेवा प्रदायक र स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई सहज रूपमा कार्य गर्न अनुकूल तथा सुरक्षित वातावरण सृजना गर्ने र उच्च कार्य सम्पादनका लागि प्रोत्साहित गर्ने ।

(छ) स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिएको सेवा, सेवा प्रदायकहरूको कार्यसम्पादन र यसको उपयोगिताको नियमित समीक्षा तथा मूल्यांकन गरी पुरस्कृत समेत गर्ने ।

(ज) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक पूर्वाधार तथा सेवा प्रवाह (भवन, औषधि, औजार उपकरण, फर्निचर) को लागि स्वास्थ्य संस्थाको नियमित स्व-मूल्यांकनका आधारमा आवश्यक स्थानीय वित्तीय स्रोत साधनहरूको पहिचान तथा परिचालनमा सहयोग गर्ने र सो व्यवस्थापनका लागि सम्बन्धित निकायमा आवश्यक सिफारिस, छलफल, बहस, पैरवी गर्ने ।

(झ) स्वास्थ्य सूचनाको उचित व्यवस्थापन गर्न स्वास्थ्य सम्बन्धी तथ्यांक, सूचना संकलन, विश्लेषण गरी सोको उपयोगमा वृद्धि ल्याउने । रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङलाई सुनिश्चित गरी यसको मासिक तथा आवधिक समीक्षा गर्ने ।

(ञ) स्वास्थ्य संस्थाको भौगोलिक कार्यक्षेत्र भित्रको स्वास्थ्य समस्या र आवश्यकताको विश्लेषण गरी तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्ने ।

- (ट) स्वास्थ्य सेवामा सुशासनलाई मध्यनजर गरी जन सहभागिता र सामाजिक जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्दै सेवाग्राहीमैत्री स्वास्थ्य सेवालाई सुदृढिकरण गर्न सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।
- (ठ) विद्युतीय स्वास्थ्य (e-Health) को अवधारणालाई स्थानीय स्तरमा विकास गरी क्रमशः लागुगर्दै जाने । सोको कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिका र सो अन्तर्गतका सामाजिक तथा स्वास्थ्य शाखासंग आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- (ड) आफ्नो कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी र जनमुखी बनाउन, अनुभव र सहयोग आदान प्रदान गर्न जिल्ला, प्रदेश तथा संघीय स्तरमा समन्वय गर्ने ।
- (ढ) आफ्नो कार्यक्षेत्रका सेवाग्राहीहरूका बीच स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक योजना तर्जुमा र सहजीकरण गर्ने र सेवाको कार्य सम्पादन र यसको उपयोगिताको नियमित समीक्षा गर्ने ।
- (ण) आयुर्वेद, होमियोप्याथी, यूनानी, प्राकृतिक चिकित्सा जस्ता बैकल्पिक स्वास्थ्य सेवा तथा कार्यक्रमलाई आफ्नो योजनामा समावेश गर्दै सोको कार्यान्वयन, अनुगमन र सहजीकरण गर्ने ।
- (त) समुदायमा आधारित प्रबर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक तथा उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवाका कार्यक्रमहरू योजनामा समावेश गर्दै सोको कार्यान्वयन, अनुगमन र सहजीकरण गर्ने ।
- (थ) महामारी तथा प्राकृतिक प्रकोप जस्ता आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको लागि पूर्व तयारी तथा आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने ।
- (द) प्रेषण प्रणालीलाई क्रियाशील बनाउन आधुनिकीकरण तथा व्यवस्थित गर्ने ।
- (ध) सेवाग्राही तथा सेवाप्रदायकहरूको हकहित संरक्षण तथा अधिकार सुनिश्चित गर्न सहजीकरण

परिच्छेद -७

वित्तीय व्यवस्थापन

१०. वित्तीय व्यवस्थापन :

स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिले प्रचलित आर्थिक ऐन नियमहरूको परिधिभित्र रही कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न निम्न बमोजिम वित्तीय व्यवस्थापन गर्न सक्नेछन् । स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको वित्तीय व्यवस्थापन नेपाल सरकारको आर्थिक ऐन, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन नियम अनुसार हुनेछ ।

बजेट तर्जुमा : बजेट तर्जुमा गर्दा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान , गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सहयोग, अन्तर्राष्ट्रिय वा राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाबाट प्राप्त रकम तथा स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको आम्दानीलाई समेत आधार बनाउनु पर्दछ ।

(क) स्वास्थ्य संस्थाको थप व्यवस्थापनका लागि समितिले आर्थिक श्रोतको खोजी गर्ने छ ।

(ख) बजेट तर्जुमा गर्दा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान, गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सहयोग अन्य गैर सरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुने सहयोग तथा स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको आम्दानीलाई समेत आधार बनाउनु पर्दछ ।

खर्च तथा अभिलेख :

(क) दरवन्दी अनुसारको जनशक्तीको लागि आवश्यक तलव भत्ता औषधी तथा उपकरणको कमी नहुने गरी गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान सुनिश्चित गरी अन्य प्रशासनीक खर्चमा बजेट बाडफाड गर्नु पर्नेछ । दरवन्दी बाहेकका जनशक्ती आवश्यक परेमा आर्थिक श्रोतले भ्याउने भएमा मात्र गाउँ सभाको निर्णय र स्वीकृत मापदण्ड बमोजिम जनशक्तीको करार व्यवस्थापन गर्न सकिने छ ।

(ख) प्रत्येक आ.व.को लागि निर्धारण गरिएको रकम समयमै गा.पा./वडा कार्यालयमा माग गर्नु पर्दछ ।

(ग) प्राप्त रकम सम्बन्धित शीर्षकको कार्यक्रम निर्धारित समयमै सम्पन्न गरी सो को अभिलेख स्वास्थ्य संस्थामा पनि राख्नु पर्दछ ।

(घ) स्वास्थ्य संस्थाको स्वामित्वमा रहेको चल, अचल सम्पत्तीको अभिलेख अध्यावधिक गरी ठीक दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।

(ङ) प्रचलित कानून बमोजिम प्रत्येक वर्ष स्वास्थ्य संस्थाको लेखा परीक्षण तथा समाजिक परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(च) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नै नाममा बैंक खाता खोल्ने छ, र उक्त खातामा जम्मा भएको रकम स्वास्थ्य संस्था प्रमुख र समितिका अध्यक्षको संयुक्त हस्ताक्षरबाट खाता संचालन हुने छ ।

परिच्छेद-८

संरक्षक, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र दायित्व

स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका संरक्षक, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा सदस्यहरुको काम, कर्तव्य एवं उत्तरदायित्व देहाय बमोजिम हुनेछ ।

११.संरक्षक :

(क). आफ्नो गाउँपालिकाक्षेत्रभित्र अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवा सर्वसुलभ गराउन प्राथमिकता क्षेत्र तोकी योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन जस्ता कार्यहरुको लागि सामाजिक विकास र स्वास्थ्य शाखा लगायत स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक अभिभावकत्व ग्रहण गरी, संरक्षण र प्रोत्साहन गर्ने ।

(ख) गाउँपालिका क्षेत्रको स्वास्थ्य अवस्थाको तथ्यगत अवस्थाका बारेमा अद्यावधिक रहने र देखिएका समस्या र सवालहरुको सम्बोधनका लागि पहल गर्ने ।

१२.अध्यक्ष :

(क) अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवा सर्वसुलभ गराउन प्राथमिकता क्षेत्र तोकी योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने ।

(ख) योजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याउन कार्यक्रमको कार्य योजना बनाई जिम्मेवार व्यक्ति तोकने र समय सीमा निर्धारण गर्ने ।

- (ग) कार्य योजना बमोजिम पदाधिकारीहरूले कार्य सम्पादनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने । स्वास्थ्य संस्थामा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्ने वातावरण भए नभएको यकिन गर्ने र सो कोसुनिश्चितता गर्ने ।
- (घ) कर्मचारीहरूको कामको नियमित मूल्यांकन गरी सम्मान तथा पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने र कार्य सन्तोषजनक नभएमा सचेत गराउने ।
- (ङ) कर्मचारीहरूलाई आवश्यकता अनुसार काज, तालीम वा गोष्ठीको आयोजनाको लागि पहल गर्ने ।
- (च) स्वास्थ्य सेवालार्ई अझ बढी प्रभावकारी बनाउन आन्तरिक स्रोतले भ्याएसम्म स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यकता अनुसार थप कर्मचारी व्यवस्था गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।
- (छ) समितिको बैठकमा कुनै विषयमा मत बाझिएमा निर्णायक मत दिने ।
- (ज) समय समयमा कार्यालयको निरीक्षण गरी कार्यालयको नगदी, जिन्सीकोलगत अद्यावधिक गराउने ।

१३.उपाध्यक्ष :

- (क) अध्यक्षले गर्ने माथिका सबै कार्यहरूको अतिरिक्त निजको अनुपस्थितिमा बैठकको अध्यक्षता गर्नेछन् ।

१४.सदस्यहरू :

- (क) स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा सक्रिय सहभागिता जनाउने र आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने ।
- (ख) स्थानीय स्रोत साधन जुटाउन, परिचालन गर्न राय, सुझाव र सहयोग पुऱ्याउने ।
- (ग) कुनै क्षेत्रमा थप स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूको आवश्यकता भए समितिलार्ई जानकारी दिने ।
- (घ) समितिले कुनै उपसमितिको संयोजक वा सदस्य तोकेमा सोही अनुसारको जिम्मेवारी वहन गर्ने ।
- (ङ) अध्यक्ष र उपाध्यक्षको अनुपस्थितिमा हुने बैठकमा अध्यक्षता गर्नु पर्ने अवस्था परेमा अध्यक्षता गर्ने ।
- (च) समितिले निर्णय गरे अनुसार स्वास्थ्य संस्था, कर्मचारी र स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूको सुपरीवेक्षण,अनुगमन र रेखदेख गर्ने ।
- (छ) समितिका सदस्यहरूले पालैपालो गरी मासिक समीक्षामा भाग लिने ।
- (ज) आधारभूत स्वास्थ्य शिक्षाका कार्यक्रमहरू सबै इकाईमा नियमित सञ्चालन हुने व्यवस्था गर्ने ।
- (झ) स्वास्थ्य क्षेत्रको बहुआयामिक विकासको लागि बहुक्षेत्रीय समन्वय तथा सहकार्य गर्ने गराउने ।

परिच्छेद-९

औषधि तथा उपकरण आपूर्ति

१५. औषधि तथा उपकरण आपूर्ति: (क) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क रूपमा उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारको स्वास्थ्य नीति तथा मौलिकहकको रूपमा व्यवस्था भए बमोजिम स्वास्थ्य संस्थामा तोकिएको औषधि नियमित रूपमा सेवा प्रदान गर्न औषधिको आपूर्तिको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।

(ख) स्वास्थ्य संस्थामा आउने विरामिको संख्याको आधारमा तथा विरामिको रोगको आधारमा औषधिको माग आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ ।

(ग) म्याद नाघेका औषधिको सुचि तयारपारि बैठकमा धुलाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ ।

(घ) औषधि नष्टहुन बाट बचाउन तथा गुणस्तर कायम राख्न भेन्टिलेसनयुक्त कोठाको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।

(ङ) औषधि आपूर्ति तथा वितरण प्रणालिलाई पारदर्शि तथा आर्थिक ऐन अनुसार संचालन गर्नु पर्नेछ । यसको लागि स्वास्थ्य संस्थाको एक जना कर्मचारीलाई स्टोर किपर तोकनु पर्ने छ ।

(च) दफा (ड) अनुसार तोकिएको स्टोरकिपरले नियमित जिन्सि श्रेष्ठा मिलाउनु पर्ने छ । दैनिक औषधिको खपतलाई मौजदात दैनिक अभिलेख राख्नु पर्ने छ । साथै चल अचल सम्पतिको विवरण जिन्सि रजिष्टर अनुसार दुरुस्त राख्नु पर्ने छ ।

(छ) औषधिको माग गर्दा Pull system मा आधारित माग प्रणाली अपनाउनु पर्ने छ ।

(ज) औषधिको माग आपूर्ति गर्दा समुदायमा हुन सक्ने महामारी रोग नियन्त्रणलाई समेत ध्यान पुरयाउनु पर्ने छ ।

(झ) म्याद नाघि धुलायको औषधिलाई बातावरण प्रतिकूल नरहने गरि नष्ट गर्नु पर्ने छ ।

(ञ) स्टोर किपरले खर्च भएर जाने र नजाने जिन्सी रजिष्टरको लगत राख्नु पर्ने छ ।

(ट) स्टोर किपरले औषधि तथा जिन्सि सामानको रेकर्ड राखी व्यवथापन समिति समक्ष वार्षिक अनुमोदन गराउनु पर्ने छ ।

परिच्छेद-१०

प्रशासनिक व्यवस्थापन

१६. प्रशासनिक व्यवस्थापन : (क) स्वास्थ्य संस्थाको दैनिकि प्रशासनिक कामकाजको लागि व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ । यसको लागि एक जना कर्मचारीलाई फोकल पर्सन तोकनु पर्ने छ ।

(ख) तोकिएको फोकल पर्सनले स्वास्थ्य संस्थाको प्रशासनिक चुस्तता राख्नु पर्ने छ ।

(ग) कर्मचारिको हाजिरी रजिष्टर, व्यक्तिगत फाईल तथा विदा अभिलेख रेकर्ड राख्नु पर्ने छ ।

(ङ) प्रत्येक महिनाको हाजिरी रेकर्ड डुङ्गेश्वर गाउँपालिकामा पठाउनु पर्ने छ ।

(च) अफिसियल चिठिपत्र तथा कागजात फाईलिङ प्रणालिमा राख्नु पर्ने छ ।

(छ) अफिसियल कागजातलाई सुरक्षितरूपमा राख्न विशेष साबधानि अपनाउनु पर्ने छ ।

(ज) प्रशासनिक सुधारको लागि अनलाईन प्रणालिमा लगनु पर्ने छ ।

परिच्छेद-११

समुदाय स्वास्थ्य कार्यक्रम

१७.समुदाय स्वास्थ्य कार्यक्रम : (क) स्वास्थ्य संस्थाको सेवा लिन बन्चित सेवाग्राहिलाई घरदैलोमै आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन गर्नु पर्ने छ ।

(ख) घरदैलोमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न स्वास्थ्य संस्थाबाट एक जना अ.हे.ब.र एक जना अ.न.मि.फिल्डमा खटाउनु पर्ने छ । आवश्यकता अनुसार जनशक्ति थप गर्न सकिने छ ।

(ग) दफा (ख) अनुसार फिल्डमा खटिने स्वास्थ्य कर्मिले फिल्ड फर्मेट बनाई निर्धारित तालिका अनुसार फिल्डमा खटिई तोकिए बमोजिमको सेवा प्रदान गर्नु पर्ने छ ।

(ग) फिल्ड फर्मेट तयार गरि व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षले प्रमाणित र स्वास्थ्य चौकि प्रमुख बाट सिफारिस गरी डुङ्गेश्वर गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्ने छ ।

(घ) फिल्ड फर्मेट बनाउदा अर्को व्यवस्था नभए सम्म साबिककै स्वास्थ्य संस्थाबाट गरिने क्षेत्रलाई समेत समेटी फर्मेट बनाउनु पर्ने छ ।

(ङ) फिल्ड फर्मेट मा खोपक्लिनिक,गाउँघर क्लिनिक, ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य परिक्षण घरदैलो,P.N.C. VISIT,स्कूल स्वास्थ्य शिक्षा,आमा समुह बैठक, गाउँघर पुर्णसरसफाई चेतनामुलक स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम समेटिएको हुनु पर्ने छ ।

(च) फिल्ड फर्मेट कम्तिमा १६ दिनको बनाउनु पर्ने छ । फिल्डमा खटिने स्वास्थ्य कर्मिलाई यातायातको खर्चको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ । फिल्ड समाप्त भए पछि सोको प्रतिवेदन स्वास्थ्य संस्थामा पेश गर्नु पर्ने छ ।

(छ) फिल्डमा खटिदा सार्वजनिक विदा समेत काम गर्दा सोको सट्टा विदा दिनु पर्ने छ ।

(ज) आमा समुहमा नियमित बचत गर्ने आमा समुहका सदस्यलाई सुत्केरी व्यथा लाग्दा स्वस्थ्य संस्था पुऱ्याउदा लाग्ने खर्च व्यवस्थापन गरीनेछ ।

(झ) बाल विवाह न्यनिकरण गर्न असल आमा प्रोत्साहन कार्यक्रम लागू गरीनेछ ।

(ञ) सासु बुहारीको सम्बन्धलाई थप मजवुत बनाउन प्रोत्साहन कार्यक्रम लागू गरीनेछ ।

परिच्छेद-१२

महिला स्वास्थ्य स्वयम सेबिका कार्यक्रम अनुगमन तथा मुल्यांकन

१८.महिला स्वास्थ्य स्वयम सेबिका कार्यक्रम अनुगमन तथा मुल्यांकन : (क) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेबिका कार्यक्रमलाई आमा तथा शिशु बालबालिकाको स्वास्थ्य हेरचाहको लागि अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नु पर्ने छ ।

- (ख) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुको लगत राख्नु पर्ने छ ।
- (ग) ६० वर्ष उमेर पुगेका महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुलाई सम्मानजनक विदाई गर्न विशेष कार्यक्रम ल्याउनु पर्ने छ ।
- (घ) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुको उचित कार्यसम्पादन मुल्यांकन गर्नु पर्ने छ ।
- (ङ) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकालाई प्रोत्साहन स्वरुप स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम लागुगरीनेछ ।
- (च) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाको कार्यसम्पादनको आधारमा पुरस्कार तथा कार्य सम्पादन कमजोर वा सन्तोषजनक नभएका महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुलाई स्वेचछक विदाईको अवसर दिनु पर्नेछ ।
- (छ) स्वेचछक विदाई छनौट गरेका महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकालाई अन्तिम विदाईमा सम्मान र प्रोत्साहन स्वरुप रु १००००० (एक लाख) दिईने छ ।
- (ज) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका कार्यक्रमलाई अर्धवार्षिक समिक्षा गर्नु पर्ने छ ।
- (झ) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका कार्यक्रमलाई वडा समितिमा समिक्षा गरि महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका कार्यक्रमलाई आमा तथा बालमैत्रि बनाउनु पर्ने छ ।
- (ञ) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका स्थायीरुपमा आफ्नै तोकियको वडा टोलमा बसोबास गरि सेवा पुरयानु पर्ने छ अन्यथा त्यस्तो महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकालाई सम्मानजनक विदाईको लागि पहल गरिने छ ।
- (ट) रिक्त रहेको महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाको पद पुर्ति सम्बन्धमा सम्बन्धित आमा समुहको सिफारिसको आधारमा स्वास्थ्य ब्यबस्थापन समितिले नियुक्ति गर्न सक्ने छ ।

परिच्छेद-१३

१९. गाउँघर क्लिनिक ब्यबस्थापन : (क) स्वास्थ्य संस्था भन्दा टाढा रहेका वस्तिहरुमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न गाउँघर क्लिनिकसेवाको ब्यबस्थापन गर्नु पर्ने छ ।

- (ख) गाउँघर क्लिनिकबाट दिईने सेवाहरु गुणस्तरिय बनाउन भौतिक पुर्बाधार तथा फर्निचरको ब्यबस्था गर्नु पर्ने छ ।
- (ग) गाउँघर क्लिनिक मासिक रुपमा एक पटक संचालन गर्नु पर्ने छ । तर आवश्यकता भएमा धेरै पटक पनि संचालन गर्न सकिने छ ।
- (घ) गाउँघर क्लिनिकबाट दिईने सेवा लाई प्रभावकारी बनाउन जन सहभागिता जुटाउनु पर्ने छ ।

परिच्छेद-१४

खोप क्लिनिक ब्यबस्थापन

२०. खोप क्लिनिक व्यवस्थापन : (क) खोप लगाउन पाउनु बालबालिकाहरुको नैसर्गिक अधिकार भएकोले स्वास्थ्य संस्था अन्तरगत रहेका खोप केन्द्रहरुलाई सुरक्षित तथा गुणस्तरिय बनाउन भौतिक पुर्बाधार तथा फर्निचरको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।

(ख) खोपकेन्द्रको आफ्नै भवन बाट खोप सेवा प्रदान गर्नु पर्ने छ ।

(ग) खोपकेन्द्रमा नियमित भ्याक्सिन ढुवानिको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ

(घ) खोपकेन्द्र सेवा लाई प्रभावकारी बनाउन जन सहभागिता जुटाउनु पर्ने छ ।

परिच्छेद-१५

२४ घण्टे प्रसुति सेवा व्यवस्थापन

२१.२४ घण्टे प्रसुति सेवा व्यवस्थापन : (क) २४ घण्टे प्रसुति सेवा लागु भएको स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आमा सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत सुरक्षित प्रसुति सेवा प्रदान गर्न जनशक्ति को व्यवस्थापन गर्नु पर्ने छ ।

(ख) सुरक्षित प्रसुति सेवा प्रदान गर्न गुणस्तरिय भौतिक पुर्बाधारको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।

(ग) स्वास्थ्य संस्थाले सुरक्षित प्रसुती सेवादिन नसक्ने अवस्था भएमा अन्त स्थानान्तरणको व्यवस्थापन स्वास्थ्य संस्थाले गर्नुपर्ने ।

(घ) महिला दिदिबहिनीहरुमा थप शसक्तिकरण ल्याउन असल आमा प्रोत्साहन कार्यक्रम अन्तरगत

(ग) आमा सुरक्षा कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारि बनाउन अर्धवार्षिक समिक्षा गर्नु पर्ने छ ।

परिच्छेद-१६

स्वास्थ्य शिविर

२२. स्वास्थ्य शिविर : (क) व्यवस्थापन समितिले बर्षमा एक पटक विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्नु पर्नेछ ।

(ख) विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्न श्रोतको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(ग) व्यवस्थापन समितिले गर्भवती महिलासँग गाउँपालिका उपाध्यक्ष भेटघाट कार्यक्रम संचालन गर्ने र त्यसको लागि श्रोतको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(घ) गर्भवति महिलाको लागि आवश्यक पर्ने पोषिलो खानाका लागि गाउँपालिका तथा अन्य निकायबाट प्राप्त सहयोग एकमुष्ट रुपमा विवरण गरिनेछ ।

(ङ) गर्भवति महिलाको स्वास्थ्य परिक्षण(भिडियो एक्सरे र रगत परिक्षण) निशुल्क गर्नको लागि बजेटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

(च) आमा समुह दर्ता गरी आमा समुह सचेतना कार्यक्रमको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्थापन गरिने ।

(छ) गर्भवति महिला तथा बालबालिकाका लागि आवश्यक पर्ने पोषणयुक्त खानेकुरा व्यवस्थापनको लागि आमासमुहलाई तालिमको व्यवस्था गर्ने ।

परिच्छेद-१७

महामारी रोग नियन्त्रण

२३. महामारी रोग नियन्त्रण : (क) व्यवस्थापन समितिले आफ्नो क्षेत्रमा हुने भ्रूणमृत्यु, दैवीप्रकोपबाट उत्पन्न हुने महामारी रोग नियन्त्रण गर्न व्यवस्थापन गर्नु पर्ने छ ।

(ख) व्यवस्थापन समितिले आफ्नो क्षेत्रमा हुने भ्रूणमृत्यु, दैवीप्रकोपबाट उत्पन्न हुने महामारी रोग समयमै नियन्त्रण गर्नको लागि (Rapid response Team-RRT) गठन गर्नु पर्ने छ ।

परिच्छेद- १८

सेवा विस्तार

२४. थप सेवा विस्तार तथा परिवर्तन गर्न वा शाखा स्थापना गर्न अनुमति लिनुपर्ने : स्वास्थ्य संस्थाले आफूले सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति पाएका सेवाको अतिरिक्त थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गरी सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट यस निर्देशिका बमोजिमको प्रकृया पुरा गरी अनुमति प्राप्त गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद- १९

स्थानिय स्वास्थ्य संस्थाबाट संचालन गरिने क्रियाकलाप सम्बन्धि व्यवस्था

२०. आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाइ सेवाहरूलाई आधार मानी स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट संचालन गरिने स्वास्थ्य कार्यक्रमहरू तथा क्रियाकलापहरू देहाय बमोजिम हुनेछन् :

स्वास्थ्य कार्यक्रमहरू	प्रा.स्वा. के.	स्वा.चौ..	श.स्वा.के.	सा.स्वा.इ.
योजना तर्जुमा				
(क) स्वास्थ्य संस्था प्रोफाइल तयार गर्ने र नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने				
(ख) राष्ट्रिय कार्यनीति र निर्देशन अनुसार आफ्नो कार्यक्षेत्रको आवधिक तथा वार्षिक योजना तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने				
(ग) स्वीकृत भई आएका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनको लागि मातहतका निकाय तथा व्यक्तिहरूमा काम र लक्ष्यको बाडफाड गर्ने ।				
(घ) कार्ययोजना र कार्य तालिका बनाउने र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।				
परिवार नियोजन कार्यक्रम				
(क) कार्यक्षेत्रभित्र परिवार नियोजन सेवा दिनुपर्ने लक्षित समूहका दम्पतीहरूको लगत तयार गर्ने र अद्यावधिक गरी राख्ने ।				

(ख) परिवार नियोजनको आवश्यकता, महत्व र फाईदाबारे लक्षित समूह, जनसमुदायलाई जनचेतना फैलाउने ।				
(ग) परिवार नियोजनको सेवा तथा परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने ।				
(घ) बन्ध्याकरण शिविर माग गर्ने र सञ्चालनमा सघाउ पुऱ्याउने ।				
(ङ) परिवार नियोजनका साधनहरूको प्रयाप्त मौज्जात कायम राख्ने ।				
(च) परिवार नियोजनका साधन अपनाउनेहरूको अनुगमन गरी निरन्तरता कायम गर्ने ।				
सुरक्षित मातृत्व				
(क) प्रत्येक गर्भवती महिलाको विवरण राख्ने ।				
(ख) गर्भवती महिलाहरूलाई कम्तिमा ४ पटक परीक्षण गरी सेवा र परामर्श दिने ।				
(ग) स्वास्थ्य संस्थामा सुरक्षित प्रशुती सेवा प्रदान गर्ने । जटील अवस्थाका गर्भवती तथा प्रशुतीलाई प्रेषणको व्यवस्था मिलाउने ।				
(घ) सुत्केरीपछि आमा र शिशुलाई कुनै पनि समस्या परे नपरेको जानकारी लिई आवश्यक परेकालाई घरैमा गई सेवा प्रदान गर्ने ।				
(ङ) सुरक्षित मातृत्वको महत्वबारे स्वास्थ्य शिक्षा दिने, सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी उपलब्ध सेवाबारे बताउने ।				
(च) फिल्डमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूले महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूको सहयोग लिई मातृ तथा नवशिशु मृत्युकोकारणहरूको विवरण बनाई राख्ने ।				
खोप				
(क) खोपको महत्वबारे स्वास्थ्य शिक्षा दिने ।				
(ग) खोप क्लिनिक सञ्चालनको लागि लक्षित समूहको तथ्याङ्क लिई आवश्यक सामग्रीहरूको आपूर्ति गर्ने ।				
(घ) कोल्डचेन कायम राखी भ्याक्सिन आपूर्ति गर्ने ।				
(ङ) खोप क्लिनिक सञ्चालन गर्ने ।				
(च) खोप दिनुपर्ने बाँकी संख्या पत्ता लगाउने र शुक्ष्म योजना तयार गरी पूरा खोप दिने व्यवस्था मिलाउने ।				
पोषण				
(क) पोषणको महत्वबारे स्वास्थ्य शिक्षा दिने ।				
(ख) ३ वर्ष मुनिका बच्चाहरूको वृद्धि अनुगमन गर्ने ।				
(ग) कुपोषण भई आएका बच्चा तथा गर्भवती महिलालाई उपचार गर्ने ।				
(घ) कडा खालको कुपोषित व्यक्तिलाई प्रेषण गरी पठाउने ।				
(ङ) भिटामिन ए तथा आइरन कम भई आएका बच्चा तथा गर्भवती महिलालाई भिटामिन ए र आइरन चक्की वितरण गर्ने ।				
(च) आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोगको प्रवर्द्धन गर्ने ।				
(छ) सन्तुलित भोजनबारे सबै परिवार सम्म चेतना पुऱ्याउने स्वास्थ्य संस्थाहरूमा नियमित छलफल गर्ने गराउने ।				

भाडापखाला				
(क) भाडापखाला बारे स्वास्थ्य शिक्षा दिने ।				
(ख) ओ.आर.टि.कर्नर स्थापना गरी साचालन गर्ने ।				
(ग) भाडापखालाबाट ग्रसित विरामीको लेखाजोखा गरी जलवियोजनको स्थिति अनुसार उपचार तालिका अपनाई उपचार गर्ने ।				
(घ) भाडापखाला प्रकोपको मौसम आउनु अगाडी नै पुनर्जलीय उपचार सामाग्रीहरुको मौज्दात स्थिति अध्ययन गरी सोको खाँचो नहुने व्यवस्था मिलाउने ।				
शवास-प्रशवास				
(क) शवास-प्रशवास रोगको रोकथाम बारे स्वास्थ्य शिक्षादिने ।				
(ख) आएका शवास-प्रशवास रोगीको लेखाजोखा गरी तत्कालै स्तरीय उपचार पद्धति अपनाई उपचार गर्ने ।				
(ग) उपचार हुन नसकेका विरामीलाई प्रेषण गरी पठाउने र पठाउँदा बाटोमा लाग्ने समयको लागि आवश्यक औषधि उपलब्ध गराउने ।				
(घ) शवास प्रशवास रोगको उपचारका लागि आवश्यक औषधिको कमी नहुन व्यवस्था मिलाउने ।				
औलो				
(क) औलो रोग तथा कालाजार प्रभावित क्षेत्रमा बच्ने उपाय बारे जनचेतना जगाउने ।				
(ख) औलो प्रभावित क्षेत्रमा ज्वरो आएको व्यक्ति को रक्त नमुना संकलन कार्य लाई ब्यवस्थित गर्ने ।				
(ग) औलो रोग शङ्का गरिएका व्यक्तिको रक्तनमूना लिने, प्रयोगशालामा जाँच गर्न पठाउने निर्देशिका अनुसार उपचार गर्ने ।				
(घ) औलो रोग नियन्त्रण तथा उपचार गर्न आवश्यक औषधि नियमित आपूर्ति हुने ब्यवस्था मिलाउने (माग गर्ने, वितरण गर्ने) ।				
(ङ) प्रभावित क्षेत्रमा सिफारिश गरिएको औषधि छर्कने र भूल वितरण कार्य सञ्चालन गर्ने ।				
क्षयरोग नियन्त्रण				
(क) क्षयरोगको रोकथामका लागि स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम संचालन गर्ने ।				
(ख) शंकास्पद रोगीहरुको खकार नमूना संकलन गरी प्रयोगशालामा पठाउने ।				
(ग) प्रमाणित भएका रोगीको DOTS विधि अनुसार उपचार गर्ने ।				
(घ) दर्ता भएका तर उपचारमा नआउने विरामी को खोजी गरी उपचार नियमित गराउने ।				
(ङ) उपचारको लागि औषधिको ब्यवस्था मिलाउने ।				
कुष्ठरोग नियन्त्रण				
(क) कुष्ठरोगको रोकथाम, नियमित उपचार तथा पूनर्स्थापना बारे जनचेतना जगाउने ।				
(ख) कुष्ठरोगबाट प्रभावित व्यक्तिहरुका लागि नियमित				

क्लिनिक संचालन गर्ने ।				
(ग) कुष्ठरोगको उपचार र औषधिको प्रतिक्रिया बारे परामर्श दिने ।				
(घ) नियमित उपचारमा नआउनेको खोजी गरी नियमित उपचार गराउने ।				
(ङ) कुष्ठरोग नियन्त्रणको लागि आवश्यक औषधि अटुट गर्ने ब्यवस्था मिलाउने ।				
(च) कुष्ठरोगको रोकथाम बारे प्रचार प्रसार गर्ने ।				
एड्स यौनरोग				
(क) एच.आई.भी.एड्स यौनरोग रोकथाम सम्बन्धि स्वास्थ्य शिक्षा दिने ।				
(ख) यौनरोगको उपचार गर्ने र शंकास्पद व्यक्ति लाई परामर्श तथा आवश्यक परीक्षणकालागि रेफर गरी पठाउने ।				
महामारी नियन्त्रण तथा प्राकृतिक प्रकोप				
(क) आफ्नो कार्यक्षेत्रमा कुनै महामारी फैलिएमा तत्काल नियन्त्रण कार्य सुरु गरी समुदायलाई सचेत गराउनुका साथै सो बारे माथिल्लो निकाय लाई जानकारी गराउने ।				
(ख) प्राकृतिक प्रकोपको अवस्थामा आर.आर.टी.संग समन्वय गरी तत्कालै प्रभावित क्षेत्रमा गई आवश्यक सेवा प्रदान गर्ने ।				
वातावरणीय सरसफाइ				
(क) आफ्नो स्वास्थ्य संस्थाबाट निस्केको फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन गर्ने र वरपरको वातावरण सरसफाई राख्ने ।				
(ख) कार्यालय परिसर, सुई, मलहम-पट्टी लगायत स्वास्थ्य सेवा कक्षहरु सफा बनाई राख्ने ।				
(ग) चर्पीको महत्व बुझाई सोको प्रयोग बढाउन समुदायलाई प्रोत्साहित गर्ने ।				
(घ) खानेपानी मुहान सफा राख्न जनसहभागिता जुटाउने ।				
स्वास्थ्य शिक्षा				
(क) स्थानीय मेला, चाडपर्व आदिमा स्वास्थ्य प्रदर्शनी नाटक, भाँकी आदिको प्रदर्शन गर्ने ।				
(ख) शैक्षिक सामाग्री उपलब्ध गर्ने, सम्भार गर्ने र स्थानीय संचारमाध्यमको उचित प्रयोग गर्ने ।				
(ग) नियमित रुपले स्वास्थ्य सम्बन्धि विविध विषयमा स्वास्थ्य शिक्षा दिने ।				
(ग) नियमित रुपले स्वास्थ्य सम्बन्धि विविध विषयमा स्वास्थ्य शिक्षा दिने ।				
(घ) आफ्नो क्षेत्रभित्रका सवै विद्यालयहरुमा स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम संचालन गर्ने ।				
(ङ) राष्ट्रिय अभियानका कार्यक्रमबारे स्वास्थ्य शिक्षा प्रदान गर्ने ।				
गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम				
(क) प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा गाउँघर क्लिनिक सञ्चालन हुने स्थान निश्चित गराउने ।				
(ख) कार्यक्रम सम्बन्धी वडा स्तरीय परिचयात्मक गोष्ठीहरु सञ्चालन गर्ने ।				

(ग) गाउँघर क्लिनिक व्यवस्थापन समितिको गठन तथा सञ्चालन गर्ने ।				
(घ) आवश्यक पर्ने औषधि तथा सम्पूर्ण आवश्यक सामग्रीहरूको आपूर्ति व्यवस्था मिलाउने ।				
(ङ) सुरक्षित मातृत्व, परिवार नियोजन लगायतका अन्य निर्धारित सेवाहरू प्रदान गर्ने ।				
(च) सुक्ष्म योजना अनुसार गाँघर क्लिनिक सञ्चालन भएको छ वा पर्याप्त संख्यामा सेवा प्रदान गरिएको छ भन्ने कुरा यकिन गर्ने ।				
महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका				
(क) जनसंख्या/कार्यक्षेत्रको आधारमा छनौट भएका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूका लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने ।				
(ख) लक्ष्य अनुसार आधारभूत तालिम नियमित रूपमा सञ्चालन गर्ने ।				
(ग) कार्यक्रमको अर्धवार्षिक समिक्षा र रिफ्रेसर तालिम सञ्चालन गर्ने ।				
घ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूसंग नियमित भेटघाट गर्ने तथा आमा समूहको बैठकमा नियमित भाग लिने ।				
(ङ) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई कण्डम, पिल्स, पुनर्जलीय भोल प्याकेट, आईरन चक्की, जिन्क, सिटामोल, भिटामिन ए, प्राथमिक उपचार, शैक्षिक सामग्री तथा अन्य सामानको आपूर्ति व्यवस्था मिलाउने ।				
उपचार सेवा				
(क) नियमानुसार नियमित रूपमा बहिरङ्ग सेवा सञ्चालन गर्ने ।				
(ख) उपचारको लागि आएका विरामी जाँच गरी औषधोपचार गर्ने र आवश्यकता अनुसार प्रेषण गर्ने ।				
(ग) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने ।				
(घ) अन्तरङ्ग उपचार सेवा दिने ।				
(ङ) रक्तचाप परीक्षण, धड्कन/नाडी चेक गर्ने, ज्वरोको नाप, श्वासप्रश्वास , बृद्धि विकास, तौल उचाई परीक्षण सम्बन्धी सेवा दिने ।				
(च) बेहोस, जन्डिस ,रक्तअल्पता ,लिम्फनोड (Lymphnode Enlargment) सुन्निएको (Edema) ,निलोपन(Cynosis), क्लविङ्ग (Clubbing), छाती ,मुटु (Heart) सम्बन्धी उपचार सेवा दिने ।				
(छ) नसा सम्बन्धी जाँच (Neurological Examination) मोटर(Motor), सेनसोरी,(Sensory), मानसिक (Mental Function) ,टाउको र गर्दन जाँच ।				
(ज) पेट सम्बन्धी, यौनाङ्ग परीक्षण (Genitalia Examination) स्पाईनल परीक्षण(Spinal Examination), लिम्बस्पर्ष परीक्षण गर्ने ।				
(झ) नसर्ने रोगहरू जस्तै, मुटु सम्बन्धी, दीर्घ श्वास प्रश्वास सम्बन्धी रोग, मधुमेह र उच्च रक्तचापको निदान, उपचार, नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्बन्धी क्रियाकलापहरूमा सहयोग गर्ने				

।				
(ज) ज्वरो, टाउको दुखेको जीउ दुखेको खोकी लागेको, पाँच वर्ष मुनीको बच्चा बिरामी (IMNCI), न्यून श्वासप्रश्वास छाती पोलेका पेट सम्बन्धी भाडापखाला बान्ता , दिसामा रगत (Bleeding Per Rectum), पिसाबमा रगत (Bleeding Per Vagina), उच्च रक्तचाप(Hypertension), चिनीरोग (Diabetes), मलेरीयासम्बन्धी उपचार र व्यवस्थापन गर्ने ।				
मेडिको –लिंगल केश				
(क) घाउचोट, लागुपदार्थ सेवन, बलात्कार आदि पुलिस केश जाँच गरी प्रमाणित गर्ने ।				
(ख) लास जाँच गरी प्रमाणित गर्ने ।				
अनुगमन				
(क) लक्ष्य, प्रगती, सेवाको कभरेज, मुख्य रोग र स्वास्थ्य समस्या सम्बन्धी चार्ट ग्राफ बनाई डिस्प्ले गर्ने ।				
(ख) प्राप्त प्रतिवेदनलाई विश्लेषण गरी प्रत्येक कार्यक्रम तथा गतिविधिको लेखाजोखा गर्न मासिक रुपमा स्टाफ बैठक गर्ने र समीक्षाको आधारमा सम्बन्धित निकायहरूलाई फिडब्याक दिने ।				
(ग) माथिल्ला निकायबाट प्राप्त फिडब्याकलाई स्टाफ बैठक राखी छलफल गर्ने र निर्देशानुसार कार्यवाही गर्ने ।				
प्रशासनिक कार्य				
(क) आएको सम्पूर्ण चिठीपत्रहरू दर्ता गर्ने र विषयगत फाइल खडा गरी राख्ने ।				
(ख) पठाउनु पर्ने पत्रहरू चलानी गर्ने र विषयगत फाइल खडा गरी प्रतिलिपी राख्ने ।				
(ग) प्राप्त पत्रहरूमा आवश्यकतानुसार कार्यवाही गर्ने ।				
(घ) कर्मचारीको हाजिरी, विदा लगायत सम्पूर्ण व्यक्तिगत रेकर्ड राख्ने ।				
(ङ) आगन्तुक तथा सुपरीवेक्षण पुस्तिका बनाई सुपरीवेक्षणमा आउनेको राय मन्तव्य लेखाई राख्ने ।				
(च) मातहतका कर्मचारीहरूले आफ्नो कार्य विवरण अनुसार कार्य गराईरहेका छन् भन्ने कुराको यकिन गर्ने ।				
(छ) सञ्चालक समिति, परिषद्हरू र इकाईहरूको अभिलेख अद्यावधिक राख्ने ।				
अभिलेख तथा प्रतिवेदन				
(क) व्यवस्थापन सूचना प्रणालीले लागु गरेका फर्म,कार्डको प्रयोग गरी सम्पूर्ण स्वास्थ्य कार्यक्र तथा गतिविधिहरूको अभिलेख राख्न तथा निर्धारित मितिभित्र सम्बन्धि निकायमा प्रतिवेदन पठाउने ।				
(ख) आवश्यक पर्ने फर्म, रजिष्टर कमसेकम ३ महिनाको लागि स्टक बाँकी हुँदाैमा माग गर्ने ।				
अन्य				
(क) स्थानीय स्रोत परिचालन गरी स्वास्थ्य सुधारका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।				
(ख) थप भएका नयाँकार्यक्रमहरू निर्देशिका अनुसार सञ्चालन गर्ने ।				

(ग) कृषि र वातावरणको क्षेत्रमा सरोकारवाला पक्षसाग सहकार्य गरी सन्तुलित भोजनको पर्याप्तता, सफा खानेपानी, स्वच्छ वातावरण निर्माणको लागि आवश्यक कार्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयन कार्यमा सहयोग गर्ने ।				
--	--	--	--	--

स्पष्टिकरण

प्रा.स्वा.के. : प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र ।

स्वा.चौ. : स्वास्थ्य चौकि ।

श.स्वा.के. : शहरी स्वास्थ्य केन्द्र ।

सा.स्वा.इ. : सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ ।

अनुसुचिहरु :

अनुसुचि-१

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ उपदफा २ (भ) मा भएको स्थानिय तहको एकल अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत उल्लेख भएका स्वास्थ्य र सरसफाईसँग सम्बन्धित काम, कर्तव्य र अधिकारहरु :

- (१) आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई तथा पोषण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन ।
- (२) आधारभूत स्वास्थ्य, प्रजनन स्वास्थ्य र पोषण सेवाको सञ्चालन र प्रवर्द्धन ।
- (३) अस्पताल र अन्य स्वास्थ्य संस्थाकोस्थापना तथा सञ्चालन ।
- (४) स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन ।
- (५) स्वच्छ खानेपानी तथा खाद्य पदार्थको गुणस्तर र वायु तथा ध्वनीको प्रदुषण नियन्त्रण र नियमन ।
- (६) सरसफाई सचेतनाको अभिवृद्धि र स्वास्थ्य जन्य फोहोरमैलाको व्यवस्थापन ।
- (७) स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला सङ्कलन, पुनः उपयोग, प्रशोधन, विसर्जन र सोको सेवा शुल्क निर्धारण र नियमन ।
- (८) रक्त संचार सेवा तथा स्थानीय र शहरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन
- (९) औषधि पसल सञ्चालन, अनुमति, अनुगमन र नियमन ।
- (१०) सरसफाई तथा स्वास्थ्य क्षेत्रबाट निष्कासित फोहोरमैला व्यवस्थापनमा निजि तथा गैर सरकारी क्षेत्रसंग समन्वय, सहकार्य र साभेदारी ।
- (११) परिवार नियोजन तथा मातृशिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा सञ्चालन, अनुमति, अनुगमन र नियमन

(१२) महिला तथा बालबालिकाको कुपोषण न्यूनीकरण रोकथाम, नियन्त्रण ।

अनुसूचि-२

नेपालको संविधान अनुसूचि-९ मा उल्लेख भए बमोजिम र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११उपदफा ४ (ख) मा उल्लेखित संघ तथा प्रदेशसंगको सहकार्यमा प्रयोग गर्ने स्थानीय सरकारको स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित साभा अधिकार सम्बन्धी कार्यक्रमहरु :-

- (१) संघीय तथा प्रदेशस्तरीय लक्ष र मापदण्ड बमोजिम स्थानीयस्तरको स्वास्थ्य सम्बन्धी लक्ष र गुणस्तर निर्धारण गर्ने ।
- (२) जनरल अस्पताल, नर्सिङहोम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरुको क्लिनिक दर्ता, सञ्चालन अनुमति र नियमन गर्ने ।
- (३) स्थानीयस्तरमा औषधिजन्य वनस्पति, जडीबुटी र अन्य औषधिजन्य वस्तुको उत्पादन, प्रशोधन र वितरण गर्ने ।
- (४) स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्थापन ।
- (५) स्थानीयस्तरमा औषधि तथा अन्य मेडिकल उत्पादनको न्यूनतम मूल्य निर्धारण र नियमन ।
- (६) स्थानीयस्तरमा औषधिको उचित प्रयोग र सूक्ष्मजीव निरोधक प्रतिरोध न्यूनीकरण ।
- (७) स्थानीयस्तरमा औषधि र स्वास्थ्य उपकरणको खरिद, भण्डारण र वितरण ।
- (८) स्थानीयस्तरमा स्वास्थ्य सूचना प्रणालीको व्यवस्थापन ।
- (९) स्थानीयस्तरमा जन स्वास्थ्य निगरानी (पब्लिक हेल्थ सर्भेलेन्स) ।
- (१०) स्थानीयस्तरको प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र प्यालिएटिभ स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन ।
- (११) स्वस्थ जीवनशैली, पोषण, शारीरिक व्यायाम, योग अभ्यास, स्वास्थ्यवृत्तको पालना, पञ्चकर्म लगायतका जनस्वास्थ्य सेवाको प्रवर्द्धन ।
- (१२) जुनोटिक र कीटजन्य रोगको नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन ।
- (१३) सुर्ती, मदिरा र लागु पदार्थजन्य वस्तुको प्रयोग नियन्त्रण तथा सचेतना अभिवृद्धि ।

(१४) आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायत परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवाको व्यवस्थापन ।

(१५) जनस्वास्थ्य आपत्कालिन स्वास्थ्य तथा महामारीको नियन्त्रण योजना र कार्यान्वयन ।

(१६) रोगको नियन्त्रण तथा रोकथाम ।

(१७) आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह तथा स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन ।

अनुसूचि-३

व्यवस्थापन समितिको कार्यसम्पादन स्व-मूल्याङ्कन फाराम

स्वास्थ्य संस्थाको नाम: समीक्षा गरेको मिति:.....

(क) संस्थागत क्षमता र समितिको सशक्तिकरण :

क्र.स	सूचकहरु	छ(१)	छैन(०)
१	गत ६ महिनामा समितिको बैठक नियमित भएका		
२	बैठकमा ५१ प्रतिशत वा त्यस भन्दा बढी उपस्थित हुने गरेको		
३	सदस्यहरु बैठकमा ठीक समयमा आउने गरेका		
४	समितिको मासिक बैठकको निम्ति निश्चित मिति र समय तोकेको		
५	महिला तथा पिछडिएको समुदायका प्रतिनिधिहरु बैठकमा नियमित रुपमा उपस्थित हुनेगरेको		
६	महिला तथा पिछडिएको समुदायका प्रतिनिधिहरुले आफ्नो समुदायका स्वास्थ्य समस्या राखेको र उक्त समस्याहरुलाई निर्णय प्रक्रियामा महत्व दिइएको		
७	बहुमत सदस्यहरुले आ-आफ्नो समुदायबाट स्वास्थ्यका सूचना बैठकमा ल्याउने र बैठकका निर्णयहरु समुदायसम्म पुऱ्याउने गरेका		
८	निर्णयहरु बुदागत रुपमा कार्ययोजनाको स्वरुपमा लेख्ने गरेका		
९	अघिल्लो महिनाको कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने गरेको		
१०	गत आर्थिक वर्षको वार्षिक प्रगति विवरण सबैले देख्ने स्थानमा टाँस गरेको		
११	अघिल्लो बैठकको प्रगति समीक्षा समितिको मासिक बैठकमा नियमित रुपमा छलफल हुनेगरेका		
१२	बैठकमा उठेका विषयवस्तु समाधानका लागि एक भन्दा बढी सदस्यलाई जिम्मेवारी दिनेगरेको		
१३	समितिको वार्षिक कार्ययोजना बनाएको र सबैले देख्ने स्थानमा टाँस गरेका		
१४	समितिका सदस्यहरुको फोटो सहितको नामावली बोर्ड स्वास्थ्य संस्थामा सबैले देख्ने स्थानमा टाँस गरेको		

(ख) स्वास्थ्य संस्था ब्यबस्थापन :

क्र.स	सूचकहरु	छ(१)	छैन(०)
१	स्वास्थ्य संस्था भित्र तथा बाहिर कम्पाण्डको वातावरण सपार ब्यवस्थित राखेका		
२	स्वास्थ्य संस्था भित्र तथा बाहिर कम्पाण्डको वातावरण सपार ब्यवस्थित राखेको		
३	आवश्यकता अनुसार २ भौतिक पूर्वाधार (भवन, कोठा, प्रतिकालय, पानी, बिजुली, चर्पी,		

	फर्निचर, आदि) को व्यवस्थापन गरेको र स्वास्थ्य संस्थामा दरबन्दी अनुसारको कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्न समितिले पहल गरेको		
४	स्वास्थ्य संस्थालाई व्यवस्थित रूपमा संचालन गर्न आवश्यक औषधीको व्यवस्थापन गरेको		
५	वास्थ्य संस्थामा आवश्यक पर्ने औजार तथा उपकरणहरू व्यवस्थापन गरेको		
६	गा.पा. तथा अन्य निकायबाट स्वास्थ्य कार्यक्रमका लागि स्रोत परिचालन गरेको		
७	कार्यालय समय अनुसार (१० देखि ४ वा ५ वजेसम्म) स्वास्थ्य संस्था खोले व्यवस्था गरेको		
८	समितिले स्वास्थ्य संस्थाको सहयोग गर्न सुपरिवेक्षण योजना बनाएका		
९	समितिद्वारा योजना अनुसार स्वास्थ्य संस्थालाई सहयोग र सुपरिवेक्षण गर्ने गरेका		
१०	समितिले गाउँघर तथा खोप क्लिनिकमा सहयोग गर्न सुपरिवेक्षण योजना बनाएका		
११	समितिले गाउँघर तथा खोप क्लिनिकमा सहयोग गर्न सुपरिवेक्षण योजना अनुसार गर्ने गरेका		
१२	समितिले आफुले गरेका कामको निश्चित प्रक्रिया अपनाई आफैले समीक्षा गर्न सक्षम भएको र गर्ने गरेका		
१३	समितिले कर्मचारीहरूको कामको मूल्याङ्कन गरि प्रोत्साहन गर्ने गरेका		
१४	समितिबाट महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको कामको मूल्याङ्कन गरि प्रोत्साहन गर्ने गरेका		
१५	समितिले गा.पा. वा अन्य निकायसंग कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्न समन्वय गर्ने गरेका		
१६	समितिले महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई आवश्यक सहयोग गर्ने गरेको		
१७	समितिले विभिन्न क्षेत्रको सुपरिवेक्षण पश्चात् देखिएका राम्रा तथा सुधार गर्नुपर्ने कुराहरूलाई समितिको मासिक बैठकमा राखी छलफल गर्ने गरेको		
१८	स्वास्थ्य संस्थाको वस्तुगत पार्श्व चित्र (Health Profile) बनाएको		

(ग) स्वास्थ्य सेवाको अवस्था :

क्र.स.	सूचकहरू	छ(१)	छैन(०)
१	प्रत्येक महिना स्वास्थ्य संस्थाको सेवाको प्रगतिको समीक्षा मासिक अनुगमन कार्य पुस्तीकाको आधारमा गरी समितिको मासिक बैठकमा राख्ने गरेको		
२	खोपको लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिल गरेको र समुदायमा आधारित नवजात शिशु स्याहार तथा बाल रोगको एकिकृत व्यवस्थापन गरेका		
३	२२५ आइरन चक्की सेवनको लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिल गरेको		
४	चार पटक गर्भजाच सेवा लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिल गरेका		
५	लक्ष्य अनुसार टी.टी. खोपको प्रगति हासिल गरेको		
६	समितिले दक्ष स्वास्थ्यकर्मिबाट स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउन व्यवस्था गरेका		
७	चाहना हुदा हुँदै पनि परिवार नियोजनको कुनै साधन उपभोग गर्न नसकेका दम्पतीहरूको पहिचान गरेको		
८	गाउँघर तथा खोप क्लिनिकहरू नियमित रूपमा संचालन हुने गरेको		
९	सेवाबाट छुटेका मानिस (महिला, दलित, जनजाती, पिछडिएका र संस्थाबाट टाढा रहेका) हरूको पहिचान गरी सेवामा उनिहरूको पहुच बढाउन समुदाय परिचालन कार्य गर्ने गरेको		
१०	राष्ट्रिय स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूमा समितिले योजनाबद्ध रूपमा सहयोग गर्ने गरेको		
११	स्वास्थ्य संस्थामा हुनुपर्ने औषधिको किसिम स्वास्थ्य संस्थाको तह अनुसार उपलब्ध गरेको		
१२	स्वास्थ्य संस्थामा हुनुपर्ने ४ वटा अत्यावश्यक औषधिहरू (पुनर्जलीय भोल, एमोक्विशिलीन, आइरन र भिटामिन ए) भए नभएको यकिन गरेको		
१३	नागरिक वडापत्र सबैले देख्ने स्थानमा टाँस गरेको		
१४	समिति र स्वास्थ्य संस्थाको वार्षिक कार्ययोजना बनाएको		

१५	नियमित रुपमा प्रतिवेदन गरेका		
१६	गा.पा.को स्वास्थ्य आवश्यकताको पहिचान गरी वडा स्तरीय स्वास्थ्य योजना बनाएका		
१७	अ.हे.व./अ.न.मी. ले समितिको बैठकमा उपस्थित भई आमा समूह, गााउ घर क्लिनिक,स्वास्थ्य स्वयं सेविका कार्यक्रमबारे छलफल गर्ने गरेका		

स्वास्थ्य संस्थाको नाम

समिक्षा गरेको मिति

अनुसूचि-४

व्यवस्थापन समितिको बैठक रजिष्टर नमुना :

बैठक नम्बर :

गते

महिना

साल

मिति :

--	--	--

बैठक संचालन भएको स्थान :

बैठकको संक्षिप्त विवरण :

आज मितिमा यस प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र/स्वास्थ्य चौकी/शहरी स्वास्थ्य केन्द्र/सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र को संचालन तथा व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षको अध्यक्षतामा निम्न लिखित महानुभावको उपस्थितिमा बसेको बैठकले विभिन्न प्रस्तावहरुमा छलफल गरी निम्नानुसाको निर्णय गरियो ।

उपस्थिति :

क्र.सं.	नाम	महिला/पुरुष	पद	दस्ताखत

बैठकमा छलफलका लागि प्रस्तावहरु :

क्र. सं.	प्रस्तावहरु	प्रस्ताव गर्ने सदस्यको नाम

--	--	--

बैठकका निर्णयहरु :

यो बैठकले उपरोक्त प्रस्तावहरुमा गहन छलफलगरी निम्नानुसारको कार्ययोजना सहितको निर्णय गर्‍यो ।

१. अघिल्लो बैठकका निर्णयहरुको समीक्षा

(क).....

(ख).....

(ग).....

२. बैठकका मुख्य निर्णयहरु

(क).....

(ख).....

(ग).....

३. निर्णय कार्यान्वयनको कार्य योजना :

क्र.सं.	पहिचान भएका समस्या	कार्यान्वयनका लागि सिफारिस गरेका क्रियाकलाप हरु	पुरा गर्ने समय सिमा	जिम्मेवारी

.....

(दस्तखत)

आज्ञाले

.....